

Norrköping, Ös

6

Till Riksantikvarieämbetet, Länsstyrelsen i Östergötlands län och topografiska arkivet i Östergötlands länsmuseum.

Prospektering vid Herrebro, 24 april 2005.

Ög, Borg sn, St. Herrebro (Borg 11:32, tidigare stadsäga 6303), Raå 51.

Metallsökning. Länsstyrelsens ärendenummer 431-4673-05.

Rapport, 9 juni 2005.

Martin Rundkvist & Tim Olsson.

Riksantikvarieämbetet
 Ink. 2005-06-13
 321-2672-2005

Väster om Norrköping på Motala ströms södra strand ligger Borg socken. Den uppstod 1783 genom sammanslagning av två små medeltida socknar, Löt och Borg. På gränsen mellan de medeltida socknarna ligger Herrebrokärret, en numera utdikad våtmark där Eriksgatan passerar en bro över en liten å. Herrebro gård var Memmings härads tingsplats under medeltiden. Strax väster om bron uppfördes 1803 Borgs nya kyrka.

Trakten är rik på hällristningar från bronsåldern: nästan varenda bergknalle har ristningar. Strax norr om den gamla landsvägen intill Stora Herrebro gård ligger en sådan ristningsklippa som tidigare bildade en udde ut i våtmarken. Inför framdragningen av dagens E4-motorväg över bergknallen undersöktes platsen av arkeologer 1988-1992 (Lindeblad m.fl. 1994, *Herrebro. Hällristningar och marknad*, Raå & SHM rapport UV 1993:9). Förutom att dokumentera hällristningarna fann man oförmodat ett kulturlager och diverse nedgrävda anläggningar längs bergknallens västra kant, i en yta som tidigare legat i gränzonen mellan fasta marken och Herrebrokärret. Lämningsarna härrörde från en hantverksplats som använts ca 700-1100 e.Kr.

Vid de tidigare undersökningarna gjordes mycket få fynd av bronsföremål trots mindre insatser med metallsökare (Anders Kaliff, muntlig upplysning). Vi tyckte därför att det vore värt att göra en intensivare undersökning med modernare apparater i syfte att närmare karakterisera verksamheten på platsen och dess kronologiska tyngdpunkt.

Den 24 april 2005 genomförde vi en sådan metallsökarprospektering kring hällristningsklippan på ömse sidor om E4:an och på ömse sidor om bäcken (se karta). Sökområdet mätte knappt 500 m i diameter. Vi utträttade tillsammans 12 mantimmars metallsökning men fann endast tre föremål av äldre karaktär: två trasiga hästskor och huvudet till en slägga. Alla tre

framkom längs hällristningsklippans östra sida, utanför den yta som torvades av 1988-89, alltså inte på eller intill det konstaterade kulturlagret. Fynden positionsbestämde med GPS, varvid vi fann att de nord-sydliga koordinatangivelserna på kartorna i Lindeblad m.fl. 1994 är felaktiga med 100 m. Avståndet mellan slägghuvudet och den sydligast funna hästskon var 45 m.

Hästskorna är båda av en bred platt sort med en nabb i änden på vardera skänkeln. Åtminstone den mest välbevarade har flikig ytterkant och tre sömhål på ena sidan. I Gustaf Engwalls typologi (*Kulturen* 1936) hör de till typen triangelsko som han daterar till tiden 1200-1250. Hästskorna från Herrebro är båda för breda för att kunna föras till Engwalls äldsta typ, flikskon.

Slägghuvudet är rätblocksformat med en smalare midja vid skafthålet, som har långsmal genomskärning. Höjden är dock densamma över hela slägghuvudet. I skafthålet fanns välbevarade rester av träskafatet som tillvaratagits separat före konserveringen. Slägghuvudet har inga oss bekanta paralleller bland vikingatida verktyg.

Som framgår av flygfotografiet har man på senare tid anlagt en grusväg från Hedenlunda gård längs motorvägens norra sida till hällristningsklippan. Vägen består av en tydlig bank av påförda massor och täcker stora delar av den yta norr om motorvägen som schaktades av 1988-89. Att vi inte gjorde några fynd där är alltså föga förvånande. Men söder om motorvägen där kulturlagrets orörda del skulle finnas var det nyplöjd åker och goda förutsättningar att finna metallföremål i ploglagret om sådana funnits. Vi gjorde inga äldre metallfynd och kunde heller inte iaktta någon koncentration av skärvsten eller några krukskärvor här.

Hästskorna och släggan bör kunna sättas i samband med fortsatt smide på hantverksplatsen under medeltiden eftersom

2002-10-05. St. Olofs kyrka / HS
 Infört i FMS
 Till FMS
 Ög, Borg sn, Raå 51:1
 2008-05-18
 Fynden tillföras Östergötlands museum a/a BAW

fyndplatsen varit ett kärr långt in i sen tid. Här kan ingen plöjning med häst ha ägt rum vid den tid då den berörda typen av hästskor användes. Fynden gjordes långt från den medeltida landsvägen, så de har knappast heller tappats av vägfarande.

Martin Rundkvist

FD Martin Rundkvist
Lakegatan 12
133 41 Saltsjöbaden
arador@algonet.se

Fynden befinner sig i skrivande stund hos Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna för konservering. De kommer att förvaras hos undertecknad Rundkvist tills berörd myndighet eller museum vill ha dem.

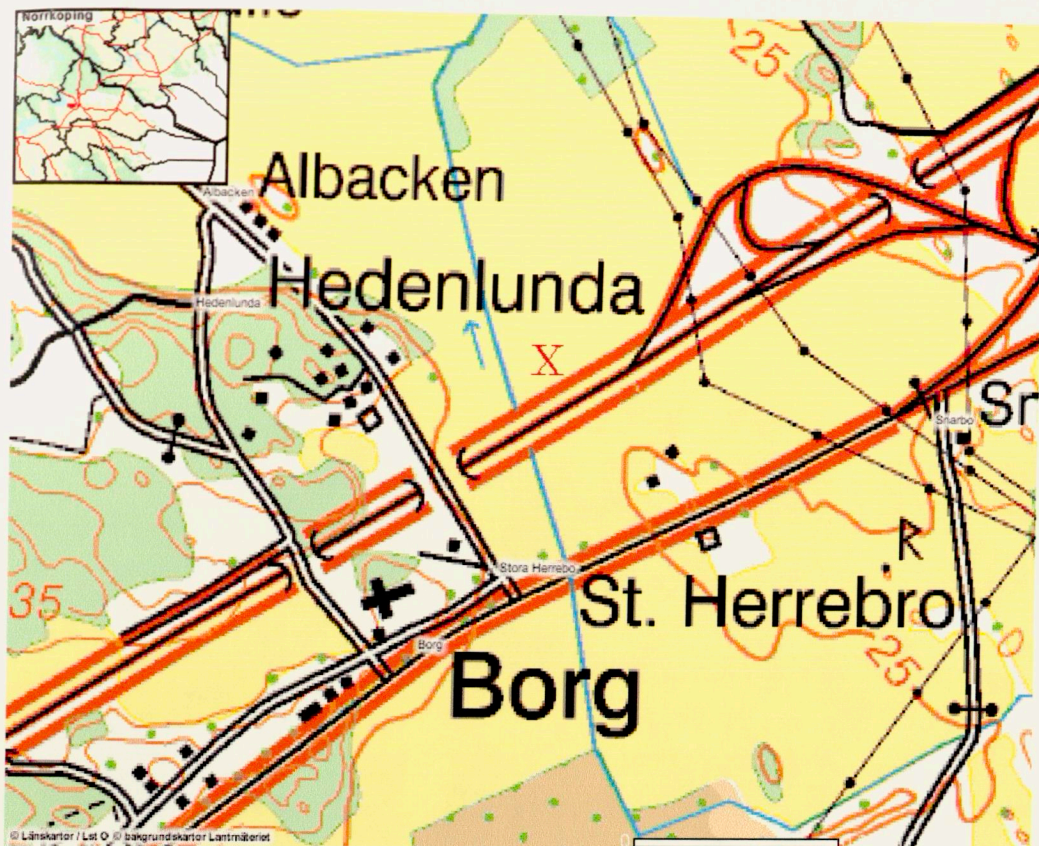
FD Tim Olsson
Topasgatan 53
42148 Västra Frölunda
tim.olssonfernlof@comhem.se

	Mått	N-S	V-O
Hästsko 1	Max bevarad bredd 41 mm. Max bevarad längd 114 mm.	x 6 494 996	y 1 517 258
Hästsko 2	Max bevarad bredd 39 mm. Max bevarad längd 108 mm.	x 6 495 005	y 1 517 250
Slägghuvud	118 x 53 x 46 mm	x 6 495 037	y 1 517 239

Fynden fotograferade före konservering.

Herrebroområdet med nya E4:an. Det röda X:et markerar det ungefärliga läget för hållristningsklippan Raä 51. Kartan hämtad från <http://www.gis.lst.se/lanskartor/>.

Herrebroområdet med nya E4:an. Det vita X:et markerar hållristningsklippan Raä 51. Observera grusvägen längs motorvägens norra sida. Flygfoto hämtat från <http://www.lantmateriet.se/>